

Opgraving

(1) 11 juni 2006 - Voorbereidende fase opgraving: graven van proefsleuven

We wilden ondanks het positieve resultaat van de voorafgaande metaaldetectie (zie Detectieverslag HD120305 in onze aanvraag tot opgravingvergunning) toch meer zekerheid omtrent de plaats waar de Lancaster de grond was ingegaan door het graven van een strikt beperkt aantal sleuven. Hierbij wilden we vooral een representatief impactpunt vinden, d.w.z. een grotere concentratie (massa) van wrakstukken op dezelfde plaats aantreffen. Waren hierop aanwezig: Johan Soenen (landbouwer-grondeigenaar), Adelson Vynckier en Daniël Zutterman (ooggetuigen van de crash), Wim Huyghe, Dirk Decuypere, Kurt Prinsie, Patick Doom (leden Groep Huyghe-Decuypere).

We groeven een eerste sleuf - *zichtbaar tegen de groene boom achteraan op onderstaande foto* - die volgens ons het meest waarschijnlijk impactpunt van de Lancaster was op basis van twee vroeger uitgevoerde metaaldetecties en de daaruit voortvloeiende vondsten. We troffen opnieuw enkele kleine wrakstukjes aan. Toch wilden we hier de sleuf nog niet meer uitdiepen, vooraleer rekening te houden met de mening van ooggetuige Adelson Vynckier, die sterke vermoedens had dat het impactpunt hoogstwaarschijnlijk iets verder lag.

Afbeelding 1: Het trekken van 2 sleuven op door ooggetuige Adelson Vynckier vermoede impactpunt

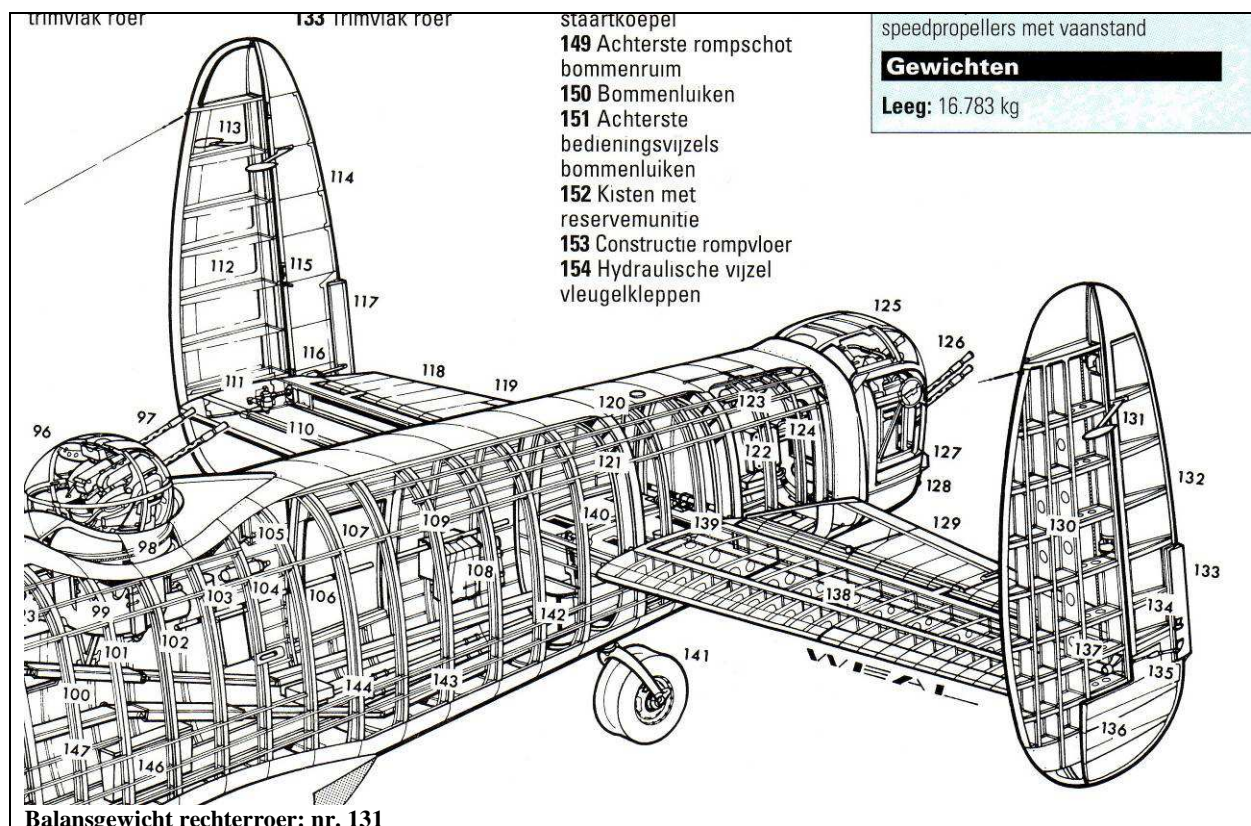
Toen we echter na het graven van twee relatief korte sleuven – *zichtbaar onderaan op bovenstaande foto (Afbeelding 1)* - niet het minste spoor vonden, staakten we hier de

zoekpoging en keerden terug naar de zone waar volgens de metaaldetectie de Lancaster was ingeslagen.

Afbeelding 2

Op zeker moment gaf de metaaldetector duidelijk signaal van een sterk geconcentreerde metalen massa aan. Even later stootte de kraanbak op een kluwen van in elkaar geplet aluminium en bedrading dat duidelijk van een vliegtuig afkomstig was. (Afbeelding 5). Dit kluwen bevond zich quasi precies op de plaats waar we bij een vorige prospectie het *balansgewicht* van het toestel ondiep hadden aangetroffen (Afbeelding 3).

Afbeelding 3 Positie van het *balansgewicht* op het rechterroer van de Lancaster MkIII. Dergelijk balansgewicht werd bij de detectie op de crashplaats in Poelkapelle op zeer geringe diepte (25 cm) gevonden.

We groeven niet dieper en beschouwden dit impactpunt als vertrekpunt voor de berging van volgende week zondag, 18 juni 2006.

Landbouwer Johan Soenen vroeg de kraanman met aandrang van alle sleuven weer op te vullen, met uitzondering van de koornaarde, kwestie van deze gaaf te houden. Nadat we met piketten de plaatsen hadden aangeduid waar we meest relictten hadden gevonden, kon de kraanman met het dichten beginnen.

Afbeelding 4 - Onder de peilstok links troffen we een massaal kluwen metaal en bedrading aan.

Afbeelding 5 - Bedrading steekt uit het hogervermeld kluwen van metaal dat zich dieper in de grond bevindt

(2) 18 juni 2006 – Opgraving zelf.

6.00 u.: Kraanman Patrick Doom maakt zorgvuldig de werkcirkel rond de door vorige zondag aangeduide peilstokken aangeduide zone met het voornaamste impact-punt en de detectievondsten. Zijn hierbij aanwezig: Wim Huyghe en Marnick Dorme.

7.00 u.: Vertrek van de andere leden van de bergingsploeg nabij de afrit van de A-19 bij Sint-Jan. Bij aankomst op de crashplaats in Poelkapelle maakt iedereen zich klaar voor de opgraving. Johnny Dorme blijft aan de nadars staan die de boerenweg naar de crashplaats afzetten en moeten beletten dat onnodig bezoek infiltreert.

Door geleidelijke “afgraving” binnen de optimale cirkel zoeken we naar andere sporen van impact of wrakrestanten.

7.30 u.: Ongeveer meter van de plaats waar we zondag het kluwen hadden aangetroffen, komen er verscheidene kleinere en grotere wrakstukken boven. Voorlopig wordt er niet dieper gegraven.

8.00 u.: Het kluwen waarop we vorige zondag gestoten waren bij het sleufwerk en als voornaamste impact hadden genomen, blijkt een in elkaar gedrukt fragment van de fuselage te zijn. We treffen er een nog de volledige (rubberen reddingsbootje) in aan, ineengevouwen maar zwaar beschadigd, evenals een zuurstoffles en een concentratie .303 kogels.

8.25 u.: We stoten op een eerste, zwaar kapotgeslagen motor.

9.30 u. De top van een eerste schroefblad komt boven. Daaronder steekt een tweede (opnieuw zwaar kapotgeslagen) motorblok.

10.00 u.: 2° schroefblad wordt bovengehaald

10.10 u.: Op 4 meter diepte wordt het 3° motorblok aangetroffen.

Er wordt nog even gegraven om sporen van de 4° motor terug te vinden, maar zodra reeds op relatief geringe diepte blijkt dat er geen fragmenten meer te vinden zijn, wordt het graven beëindigd.

Bestemming van de vondsten:

Na een eerste grondige schoonmaakbeurt bij Patrick Doom, Westouterseweg 16, 8970 Poperinge, waarbij alle met de hoogdrukreiniger afgespoten aarde beetje bij beetje met het blote oog en manueel naar kleine wrakstukjes werd onderzocht, werden alle vondsten naar volgende adressen overgebracht voor een maandenlange definitieve schoonmaakbeurt:

Wim Huyghe, Nieuwe Wandeling 11, 8908 Vlamertinge

Jozef Durnez, Lourdesstraat 16, 8940 Geluwe
Dirk Decuypere, Kleine Wervikstraat 27, 8940 Geluwe

Al kort na de berging van de Lancaster vroegen twee musea ons om relictten van de Lancaster permanent in hun tentoongestelde collectie op te nemen (zie bijlagen).

(1) Kortrijkse Stadsmusea v.z.w. (via Dr. Egied Vanhoonacker)

(2) Op 19 juni 2006 kregen we van Rik Deceuninck namens HISTORIA BELGICA v.z.w. voor hun museum in Kuurne een identiek verzoek.

Omdat Lancaster Mk III ND654 zeer direct betrokken was bij één van de bombardementen die Kortrijk tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar teisterde, geven we de Kortrijkse Stadsmusea prioriteit. Op 4 januari 2007 komen we met de Beheerraad van de Kortrijkse Stadsmusea samen in Geluwe en Vlamertinge om de relictten te bekijken en te overleggen hoe en in welke mate ze permanent in de museumcollectie kunnen opgenomen worden. Wat niet in Kortrijk opgenomen wordt, komt dan in aanmerking voor het HISTORIA BELGICA-museum in Kuurne.

De Groep Huyghe-Decuypere wil geen eigen museum oprichten en opteert steeds voor de opname van de meest representatieve relictten in een bestaand museum, indien mogelijk zo dicht mogelijk bij de crashplaats en binnen een passende context. Op die manier krijgen de vondsten een verantwoorde definitief-museale bewaarplaats. De kwetsbare wrakstukken die geen plaats vinden in de musea, worden bewaard in de Nieuwe Wandeling 11 en de Kleine Wervikstraat 27.

Opgravingsarchief:

Ligt ter beschikking bij Dirk Decuypere, Kleine Wervikstraat 27, 8940 Geluwe.
Referentie opgraving Lancaster MkIII Poelkapelle: Map nr B060618

<p style="text-align: center;">Inventaris Lancaster ND 654 – 460 SQN AR-R 20/21 juli 1944</p>

- One man dingy
- Deel van de rubber pomp ref. 27C/2083
- 3 red-flairs
- gasfles voor het opblazen van de dingy (Mk IX CO2)
- stukje carburator
- elektrische leidingen met opschrift (General Services)
- haak (harnas – parachute)
- instrumentplaat
 - snelheidsmeter (MK IX E, n° 15913/42 ref. 6A/583)
 - landingsgestel (ref. 5C/2440)
 - zuurstofmeter (MK III, ref. 4642/40)
- identificatieplaat enginestarter
- stuk alu met opschrift Rear Turret Return
- stuk alu met controleluik + opschrift Acces to engine slinging attachment
- graviner brandblusser met houder (motor)
- stuk alu met opschrift Top mid Turret Return
- engine driver Alternator 1200watts 24V D.C. (Serialnr. V109701)

- generator engine driver 1500 watts – 24 volt, ref. 5U/189)
- 4 schroefbladen “Hamilton”
- oliepompe
- oliefilter
- pitch
- ophaarpunt motor
- carburatorklep
- pantserplaat (met verf)
- exhausts uitlaat
- leidingen brandstof
- bougies
- stuk magneto
- kleppen (valves)
- electropneumatic ram (Type FBG/A/381 24 volts D.C.)
- tandwielen
- ophaarpunt motorblok ACME opschrift
- olie relief valve unit
- tandwiel gearbox
- cylinder los
- kop van de krukas
- benzinepompe
- 4 delen van motors 1,2 en 3
- balansgewicht
- enkele grotere losse aluminium fragmenten (met zwarte verfsporen)
-

<p>Enkele foto's van geborgen wrakstukken van Lancaster MkIII ND654 AR-R :</p>

Foto 1: flare patroon

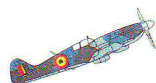

MAY DAY...

Vriendenkring
van de
Oudgedienden
Royal Air Force & South African Air Force
1940 Belgische sectie 1945

Kaftfoto: Lancaster MK.III AR-R (460 Squadron RAAF) gooit zijn bommen af
boven Kortrijk in de nacht van 20/21 juli 1944. (Aquarel G. Van Bost)

DE BERGING VAN AVRO LANCASTER Mk III ND654 (460 Squadron) IN POELKAPELLE

D. Decuypere

In de maanden voor en na de geallieerde landing in Normandië (6 juni 1944) bestookte de geallieerde luchtmacht heel wat spoorwegknooppunten en -installaties in Noord-Frankrijk en België om de aanvoer van nieuwe Duitse troepen en materieel te vertragen. Eén van die doelwitten was het rangeerstation van Kortrijk.

In de nacht van 20 op 21 juli 1944 dropten 302 Lancasters van de Royal Air Force in twee afzonderlijke aanvalsgolven massa's bommen op de spoorweginstallaties van Kortrijk. Voor de Groeningestad was dit al het derde grote bombardement in minder dan vier maanden tijd en vielen er opnieuw veel doden (166) en zwaargewonden. Bovendien werden er opnieuw heel wat historische en andere gebouwen vernield.

Eén van die 302 bommenwerpers was Lancaster ND654 van het 460e Squadron RAAF, die om 0.14 u. (Britse tijd) op de basis van Binbrook (graafschap Lincolnshire) was opgestegen met volgende bemanning:

P/O R. Jopling (piloot) - Australiër
Sgt J.G. Cawley (navigator) - Canadees
F/Sgt D.J. Annat (radio) - Australiër
Sgt K G Butler (boordingenieur) - Brit
Sgt R. Moffitt (bommenrichter) - Australiër
Sgt R. Mills (koepelschutter) - Brit
F/Sgt L.G. Roseley (boordschutter) - Australiër

Kort nadat het toestel zijn bommen boven Kortrijk had afgeworpen werd het getroffen door luchtafweergeschut en onmiddellijk daarna, maar nog zwaarder, door een Duitse nachtjager. De bemanning had niet veel tijd om het toestel te verlaten, dat al korte tijd later crashte achter de hoeve Soenen langs de Poperingestraat in Poelkapelle. Zes van de zeven bemanningsleden konden met de hulp van het lokale verzet tot aan de bevrijding uit Duitse handen blijven. Met de Australiër Bob Moffitt – de bommenrichter - konden we in de voorbije twee jaar corresponderen. Hij beschreef ons hoe hij na zijn sprong richting Frankrijk trok en in Bailleul tot aan de bevrijding kon onderduiken.

Van de tien bommenwerpers die tijdens deze nachtelijke luchtaanval op Kortrijk verloren gingen, stortten er zes neer in West-Vlaanderen: drie daarvan op grondgebied Kortrijk zelf, de andere in Poelkapelle, Kaaskerke en Lampernisse.

Op basis van heel wat archiefonderzoek, ondersteund door herinneringen van ooggetuigen en meervoudige metaaldetectie en een eerste sleufonderzoek, slaagden we er op 18 juni 2006 in om met onze West-Vlaamse bergingsploeg (*Groep Huyghe-Decuypere*) het wrak op te graven. Deze berging gebeurde met toestemming en medewerking van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Monumenten en Landschappen.

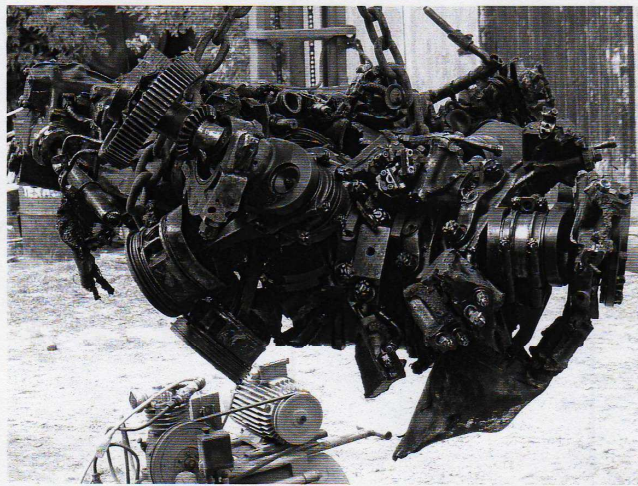
Na de berging konden we besluiten dat het toestel heel zwaar te pletter is geslagen. Drie van de vier motoren, die zich op verschillende dieptes bevonden (tussen 2 en 4,5m), werden door de kraanman uit de grond gehesen. De vierde (door de nachtjager getroffen) motor wordt verondersteld te zijn afgebroken vóór of tijdens de crash, waardoor die door de Duitsers samen met een massa andere afgeslagen wrakstukken kon gerecupereerd worden.

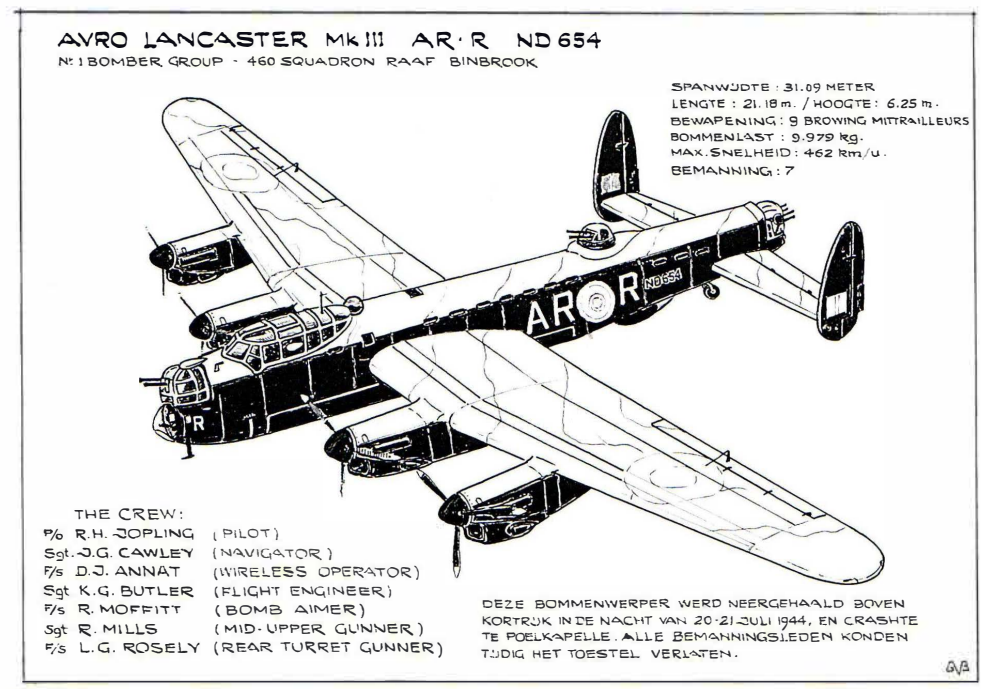
Vier van de twaalf schroefbladen werden relatief gaaf opgehaald. Merkwaardig was ook het nog opgevouwen maar zwaar gescheurde reddingsbootje (met opblaastank).

Opvallend is dat quasi alles wat opgegraven werd te maken had met de motorenssecties, wat er kan op wijzen dat het toestel kort voor of tijdens zijn impact met de grond ontploft is of bovengronds zwaar uit elkaar sloeg.

In de voorbije maanden werden al heel wat wrakstukken schoongemaakt om meteen een degelijke conservatie te garanderen. Twee musea zijn geïnteresseerd om de meest representatieve wrakstukken van de Lancaster permanent tentoon te stellen: de Kortrijkse stadsmusea en de Kuurnse vzw Historia Belgica.

Fragment van één van de geborgen Lancaster-motoren.

Avro Lancaster MkIII ND654 AR-R (460 Squadron RAAF) – Aquarel Guido Van Bost

Bob Moffitt in Bailleul op de dag van de bevrijding. (Coll. G. Lemaire)